

РОЛЬ ТА ФУНКЦІЯ ДІЄСЛІВНИХ ОДИНИЦЬ У РЕЧЕННІ

Ключові слова: дієслівні одиниці (ДО), словотвірні компоненти (СК), структура речення

Серед різних спрямувань розвідок у галузі філології, дослідження тексту, його особливостей і функцій не втрачають своєї актуальності. Для успішного вивчення іноземної мови, як відомо, потрібно звертати увагу не тільки на засвоєння лексичних одиниць та граматичних правил, але й на розташування та взаємодію слів у реченні, тобто побудову речень. Важливим принципом оформлення синтаксичних відносин в німецькій мові є рамкова форма [6].

Рамкова конструкція у німецькій мові є специфічним синтаксичним явищем, її можуть утворювати, наприклад, допоміжне та смислове дієслова у перфекті, плюсквамперфекті, футурумі, пасивному стані, модальне дієслово та інфінітив, а також дієслівні одиниці (ДО) з першими відокремлюваними словотвірними компонентами (СК). У нашому дослідженні увага спрямована саме на ДО з першими відокремлюваними компонентами (на матеріалі німецької медичної лексики).

Різна інтерпретація суті цих лексичних одиниць, розбіжні погляди мовознавців у питанні про способи їх утворення призвели до появи значної кількості найменувань для них, і відповідно, до суттєвих розбіжностей у існуючих класифікаціях структурних типів німецької дієслівної лексики [4, с.72]. Стосовно ДО існує „проблема надлишкової варіативності понять, часто суперечливих за змістом, що контрастує з намаганням об'єднати різні думки щодо словотворення окремих частин мови“. Для ДО використовують визначення: „дериват“ („Derivat“), „префіксальне утворення“ („Präfixbildung“), „складне слово“ („Kompositum“), „відокремлюване дієслово“ („trennbare Verb“) або „відокремлюване складне слово“ („trennbare Kompositum“) [9].

З приводу визначення статусу першого СК як частини ДО існують різні думки, цю частину слова називають також напівпрефіксом, напіваффіксом, відокремлюваним префіксом. Але афікси (префікси, суфікси, флексії) мають багато відмінностей у порівнянні з першими відокремлюваними СК. Афіксами називають морфеми з граматичним значенням, що не існують поза словами, супроводжують корінь, слугують словотворенню та словозміні [5]. Німецькі дієслівні префікси *be-*, *ge-*, *er-*, *ver-*, *zer-*, *ent-*, *emp-*, *miß-* використовуються тільки у складі слова в якості його морфеми. Перші СК ДО відрізняються від префіксів за формальними (структурними), семантичними та словотвірними критеріями. На відміну від дієслівних префіксів, котрі завжди є невідокремлюваними, перші СК можуть перебувати у дистантному розташуванні з дієслівними основами (другими СК ДО); також існує різниця у побудові Partizip II для префіксальних дієслів та ДО [3, с.218]; саме тому термін

„напівпрефікси“ не можна вважати вдалим. У Partizip II префікс *ge-* знаходиться між першим і другим СК ДО, наприклад: **auf**//*pflastern* (-te, -t) *накладати пластир (wir haben aufgepflastert)*; у конструкціях „інфінітив з часткою *zu*“ остання знаходиться між першим та другим СК (наприклад: **aus**//*heilen* (-te, -t) *виліковувати, зціляти – auszuheilen*). Перший СК ДО пишеться в реченні разом з другим компонентом-інфінітивом (без частки *zu*) після модальних дієслів, дієслів руху, дієслів *nennen*, *heißen*, і т.д.; а також з особовими формами дієслів в підрядних реченнях. На нашу думку, перші СК ДО мають статус компонентів складних основ.

Першими СК можуть бути:

-прийменники **ab**, **an**, **auf**, **aus**, **bei** ... та ін. (напр.: **ab**//*bauen* (-te, -t) *розщеплювати, розкладати*);

-наголошувані, відокремлювані прийменники/прислівники **durch**, **über**, **um**; прийменники **hinter**, **unter**, **wider**; прислівник **wieder** (напр.: (**durch**//*brechen* (*brach durch, durchgebrochen*) *1.проламувати, пробивати 2.прорізуватися (про зуби)*);

-прислівники **danieder**, **dar**, **einher**, **fort**, **herab** ... і т.д. (напр.: **hervor**//*rufen* (*ie, u*) *викликати що-небудь; призводити до виникнення; обумовлювати*);

-прикметники **fest**, **frei**, **hoch** ... і т.д. (напр.: **frei**//*setzen* *1.звільняти, вивільняти 2.(фіз., хім.) вивільняти, виділяти (напр. енергію); nieder//*schlagen* (*u, a*) *1.вдаряти, бити (по чому-н.) 2.збивати з ніг 3.(мед.) ослаблювати, знижувати (напр., температуру)* [8, S.119, 189].*

У якості других СК ДО функціонують дієслова в інфінітивній формі. ДО є складними одиницями, утвореними з двох СК, що в залежності від складових мають певний поділ за структурними типами та відповідні граматичні властивості, наприклад: – до першого компонента-прийменника, прислівника, прикметника можуть додаватися як сильні (наприклад, **ab**//*fließen* (*o, o*) *витікати; auf//*nehmen* (*a, o*) *1.приймати (їжу, ліки) 2.вбирати, поглинати 3.фотографувати; fest//*wachsen* (*u, a*) *приростати; nieder//*brechen* (*a, o*) *1.зламати 2.впасти (без сил); trocken//*reiben* (*ie, ie*) *насухо витерти (протерти); zusammen//*ziehen* (*o, o*) *1.стягувати щільніше 2.збирати 3.зміншувати, стискати 4.скорочувати*), так і слабкі дієслова (наприклад, **ab**//*fetten* (-te, -t) *знежирювати; ab//*führen* (-te, -t) *очищати кишківик; fest//*stellen* (-te, -t) *встановлювати, констатувати; виявляти; frei//*setzen* (-te, -t) *1.звільняти, вивільняти 2.вивільняти, виділяти (напр. енергію); nach//*ahmen* (-te, -t) *наслідувати (кого-небудь, що-небудь), копіювати, удавати; zusammen//*drücken* (-te, -t) *1.стискати, здавлювати 2.сплющувати*).**********

ДО, як сполучення двох СК, є утворенням із властивостями не тільки своїх компонентів, але і певними, характерними ДО особливостями місцезнаходження у реченні. Розташування ДО в реченні відрізняється від будь-якого дієслова – сильного чи слабого, кореневого чи префіксального. Мова йде про дистантне розташування першого та другого СК ДО у простих, питальних, імперативних реченнях у теперішньому часі, у минулому часі

Imperfekt, наприклад: *auf//kommen* (а, о) одужувати (*ich komme auf; ich kam auf*). Тобто, у реченнях такого типу для ДО характерною є саме рамкова конструкція (замикання) – „особливість синтаксичної побудови в німецькій мові, що вимагає дистантного положення найбільш тісно пов'язаних частин висловлювання“ [1, с.205]. Структурна рамка утворюється різними засобами у самостійному (головному) та підрядному реченні [2].

Рамку називають структурно та типологічно релевантною ознакою німецької мови, рамка реалізується в якості принципу структурної організації у всіх існуючих для даної мови синтаксичних структурах, а також є формою особливо тісного взаємозв'язку синтаксичного та словотвірного рівнів [6].

У сучасній німецькій мові, поруч із іншими тенденціями, спостерігається тенденція до спрощення структури речення. Через тяжіння мовної комунікації до економії та труднощі сприйняття речення реципієнтом, вживаються структури з винесенням за рамку [7], [6].

Все ж рамкова конструкція є важливим організаційним правилом у німецькій мові, здійснює функцію об'єднання речення і саме наявність твердого, фіксованого порядку слів (стосується в першу чергу присудку) робить структуру речення в німецькій мові чіткою [2]. Оскільки у випадку з ДО рамкова конструкція побудована однією лексичною одиницею (на відміну від речень з модальними або допоміжними дієсловами), можна зробити висновок, що ДО не лише мають лексичне значення та є важливими у плані змісту при побудові речення, але й відіграють суттєву синтаксичну роль, утворюючи рамку і тим самим виконуючи функцію об'єднання речення.

Література

1. Ахманова О.С. Словарь лингвистических терминов / Ахманова О.С. – М.: Сов. энциклоп. Изд. 2-ое, стереотип., 1969. – 608 с.
2. Брагина А.Ф. Значение порядка слов и интонации как фактор изменений в структуре немецкого предложения. – М.: Просвещение, 1970. – 84 с.
3. Левковская К.А. Лексикология немецкого языка. Пособие для учителей. – М.: Учпедгиз, 1956. – 245 с.
4. Раевский М.В. К вопросу о классификации структурных типов немецкой глагольной лексики и их логических основаниях. // Проблемы общей и немецкой лексикологии. Под редакцией М.В. Раевского – М., Издательство Московского университета, 1985. – С.70-81.
5. Реформатский А.А. Введение в языковедение / Под ред. В.А.Виноградова. – М.: Аспект Пресс, 1998. – 536 с.
6. Рыбкина С.Н. Рамка как ведущий структурно-организационный принцип оформления синтаксических отношений в немецком языке и ее типологическая отмеченность. – Автореф. дис. ... канд. филол. наук. 10.02.04. – Саратов, 2004. Джерело:

<http://www.dissercat.com/content/ramka-kak-vedushchii-strukturno-organizatsionnyi-printsip-oformleniya-sintaksicheskikh-otnos#ixzz48KMcDRTP>

7. Туришева О. Тенденція до порушення рамкової конструкції у сучасному німецькому синтаксисі. Джерело: <http://www.readera.org/article/tendentsia-do-porushennja-ramkovoye-konstruktsiye-u-suchasnomu-nimetskomu-10183516.html> readera.org
8. Sernowa W. Deutscher Lehrkomplex für die Heilkunde-, Zahnheilkunde-, Kinderkrankheiten- und Krankenschwesternfakultäten der Medizinhochschulen. Band I. Lehrbuch für die Entwicklung der Hörverstehens-, Lesenverstehens-, und der Sprechfertigkeiten im Deutschunterricht. – Полтава: Дивосвіт, 2003. – 325 с.
9. Simeckova A. Das deutsche komplexe Verb unter anwendungsbezogenem Aspekt. „DaF“ – 32. 1995, Heft 2. – S.96-103.

Анотація

У статті розглянуто структурні, семантичні особливості дієслівних одиниць на матеріалі німецької медичної лексики, а також їх роль та функцію у побудові речень.

Беляєва О.М., Лисанець Ю.В.

КАТЕГОРІЇ “ЗНАННЯ”, “УМІННЯ” І “НАВИЧКИ” В ДИДАКТИЦІ ТА ЛІНГВОДИДАКТИЦІ

Ключові слова: інформація, знання, уміння, навички, мовленнєві навички, критерії якості.

“Знання”, “уміння” і “навички” належать до базисних дидактичних категорій. Між тим у педагогічній і психологічній літературі натепер немає єдиного погляду на сутність цих категорій. З огляду на зазначене вище, аналіз змісту і трактування представниками різних наукових шкіл категорій “знання”, “уміння” і “навички” залишається актуальним питанням дидактики в цілому та лінгводидактики зокрема.

Більшість учених “знання” визначає як розуміння, збереження в пам’яті та вміння відтворювати основні наукові факти і теоретичні узагальнення. Будь-яке знання виражається в категоріях, принципах, законах, закономірностях, фактах, ідеях, теоріях, правилах, висновках, які сформульовано в поняттях, судженнях, умовиводах, концепціях [5, с. 138; 17, с. 117; 18, с. 329; 22, с. 84].

Незважаючи на видиму відсутність різночитань щодо змісту поняття “знання”, А. Каптерев [9] і О. Колеченко [10] ставлять проблемне запитання: чи під знаннями слід розуміти лише ту інформацію, яка може бути відтворена в даний момент, чи й інформацію, що зберігається в блоках пам’яті, у